

**Biedrības “Zaļā brīvība”, nodibinājuma “Pasaules dabas fonds” nodibinājuma
“Latvijas Dabas fonds” un biedrības “Latvijas Ornitoloģijas biedrība” priekšlikumi
Latvijas Atveseļošanas un noturības plāna pilnveidošanai**

Biedrība “Zaļā brīvība”, nodibinājums “Pasaules dabas fonds”, nodibinājums “Latvijas Dabas fonds” un biedrības “Latvijas Ornitoloģijas biedrība” sniedz ieteikumus Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna pilnveidošanai.

Tā vietā, lai Atveseļošanas un noturības mehānisma (turpmāk - ANM) finansējumu izmantotu esošā īstermiņa budžeta deficīta novēršanai, klimata pārmaiņu mazināšanai atvēlētajai finansējuma daļai galu galā vajadzētu radīt labvēlīgākus apstākļus valsts virzībai uz klimata neitralitāti - piemēram, paātrinot atjaunojamās enerģijas ražošanas pieaugumu un SEG emisiju samazinājumu transporta nozarē. To var izdarīt ne tikai ar investīcijām, bet arī ar administratīvo šķēršļu novēršanu un pozitīvu stimulu radīšanu. ANM piedāvā iespēju šādiem reformējošiem pasākumiem, kas pašreizējā Latvijas Atveseļošanas un noturības plāna (turpmāk - ANP) redakcijā netiek pilnvērtīgi izmantoti.

Kā norādīts Eiropas Komisijas [vadlīnijās dalībvalstu atveseļošanās un noturības plāniem](#), papildus kvantitatīvajam mērķim - 37% ar klimatu saistītiem pasākumiem - dalībvalstīm jāizmanto kvalitatīva pieeja, lai izskaidrotu, kā to plāni veicina plašāku vides mērķu sasniegšanu Zaļā kursa ietvaros, tai skaitā attiecībā uz bioloģisko daudzveidību. Tādējādi dalībvalstīm būtu jāatspoguļo, kā ierosinātie pasākumi palīdzēs sasniegt mērķus, tostarp kontroli atkritumu, ūdens kvalitātes un piesārņojuma jomās, bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā, kā arī jūras un ūdens resursu aizsardzībā, kā arī jāatbalsta pāreja uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām un resursu ziņā efektīvāku aprites ekonomiku. Ierosinām katram klimata sadaļas pasākumam norādīt paredzamo emisiju samazinājumu, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku līdzekļu izlietojumu. Labākai pārvaldībai un investīciju rezultativitātes nodrošināšanai ierosinām izveidot klimata pasākumu uzraudzības padomi. Vienlaicīgi aicinām papildināt ANP ar detalizētu skaidrojumu par to, kā tas veicinās ES vides aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanu.

Latvijas ANM plāna projekts uzsver pašreizējo zemo produktivitātes līmeni un ierosina tos paaugstināt caur izglītību, digitalizāciju un ieguldījumiem pētniecībā. Tā kā ANP būtu jāatbalsta pāreja uz resursu ziņā efektīvāku aprites ekonomiku, produktivitātes kritēriji ir jāpaplašina ar citiem rādītājiem. Ierosinātās produktivitātes aktivitātes neietver reformas - tās galvenokārt balstās uz investīcijām (IKP uz darbinieku). Lielāks uzsvars ir jāvelta investīcijām **resursu produktivitātē, produktu, materiālu un resursu vērtības noturēšanā ekonomikā**, kam būtu jāiet roku rokā ar plānoto atbalstu uzņēmumiem ceļā uz aprites ekonomiku, tostarp rūpnieciskās simbiozes attīstību.

Detalizētus ierosinājumus un pamatojumus lūdzam skatīt tālākajās sadaļās:

1) Reformu un investīciju virziens 1.1: Emisiju samazināšana transporta sektorā

Reforma 1.1.2.r. Biometāna izcelsmes apliecinājumu sistēmas izveide

- Šobrīd transporta nozarē Latvijā ir ļoti zems ar elektrību darbināmu transportlīdzekļu īpatsvars (2018. gadā - 3,06%). Tādējādi ir nepieciešams pielikt ievērojamas pūles, lai pamazām atteiktos no transporta līdzekļiem, kas darbināmi ar fosilo enerģiju. Transporta nozarei pāreja uz klimata neitralitāti šobrīd visdaudzsološākā ir caur elektrifikāciju (vienlaikus palielinot AER daļu kopējā enerģijas bilancē). Elektrifikācijas tehnoloģiskās iespējas mūsdienās iespējams atrast pat lielgabarīta transportlīdzekļiem vai arī iespējams pielietot šim mērķim ilgtspējīga ūdeņraža tehnoloģijas. Mūsuprāt, nav pamatoti koncentrēt resursus galvenokārt uz biometāna infrastruktūras attīstību, neatstājot finansējumu elektrifikācijai un nosaucot to par ieguldījumu visas transporta nozares zaļināšanā situācijā, kad autotransports rada lielāko SEG emisiju daļu no nozares un kad labākā alternatīva ir elektrifikācija. Kopējās ārpus emisiju tirdzniecības shēmas (ETS) segmenta transporta radītās emisijas Latvijā ir 29% no kopējām SEG emisijām. Autotransports rada 93,9% no kopējām transporta emisijām, un 76%¹ no tām rada pasažieru transportlīdzekļi. Citiem vārdiem sakot, pasažieru transportlīdzekļi rada 76% no autotransporta emisijām un vairāk nekā 71% no kopējām transporta emisijām. Tādējādi jebkuram plānam, kam tiek paredzēta būtiska ietekme, jābūt mērķētam uz šo segmentu. Tāpēc nav pamatots uzsvars uz biometāna infrastruktūras attīstību, kas tiek piedāvāts gan ANP, gan Darbības programmā 2021.-2027. gadam, sasaistot to ar visas transporta nozares SEG emisiju samazināšanu.
- Uzskatām, ka biometāns neapšaubāmi ir jāsavāc tur, kur tas rodas, un efektīvi jāpielieto (tā izmantošana transportā nav visefektīvākais veids), taču mēs iebilstam pret attīstību, kurā ieguldījumi visas transporta nozares zaļināšanā ir vērsti galvenokārt uz biometāna infrastruktūras attīstību, kas transporta nozarei tik ļoti nepieciešamās elektrifikācijas vietā sniegs niecīgus rezultātus kopējā SEG samazinājumā transporta nozarē.
- Turklāt pastāv nopietnas bažas par tirgus izkropļojumiem, kas varētu rasties saistībā ar plāniem padarīt obligātu sertificēta biometāna iegādi (tādējādi nodrošinot pieprasījumu pēc biometāna) tiem, kurus Atveseļošanas un noturības fonds (turpmāk - ANF) atbalstījis ar biometānu darbināmu transportlīdzekļu iegādē vai esošo transportlīdzekļu pārveidē biometāna lietošanai (pašvaldības, ugunsdzēsības dienests un lauksaimnieki), jo šie atbalsta saņēmēji varētu nonākt situācijā, ka tiem nav citas izvēles kā pirkt dārgāku enerģiju. Mēs uzskatām, ka šīs investīcijas kalpotu dažu uzņēmumu interesēm, bet dotu ļoti ierobežotu ieguldījumu SEG emisiju samazināšanā transporta nozarē.
- Pētījumi² norāda, ka ar gāzi darbināmi transportlīdzekļi (gan ar biogāzi, gan fosilo dabasgāzi) izdala vēl vairāk NOx un CHx nekā ar dīzeļdegvielu darbināmi transportlīdzekļi. Tas padara biometāna infrastruktūras attīstības plānu vēl nepamatotāku, ņemot vērā gaisa piesārņojuma problēmas pilsētu teritorijās.

¹ 2019. gada SEG inventarizācija [LVGMC | Sagatavotie un iesniegtie ziņojumi \(meteo.lv\)](#).

² [2019_09_do_gas_trucks_reduce_emissions_paper_EN.pdf\(transportenvironment.org\)](#) un [2020_06_TE_CNG_particle_report.pdf\(transportenvironment.org\)](#).

- Turklāt mēs uzskatām, ka investīcijas - transportlīdzekļu iegāde Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam, kā arī pašvaldību funkciju nodrošināšanai (pat tad, ja transportlīdzekļi ir ar zemu izmešu līmeni) - neatbilst šī finanšu instrumenta būtībai un mērķim radīt tālejošas pozitīvas ietekmes un veicināt ekonomisko atveseļošanos. Mēs uzskatām, ka šie pasākumi būtu jāfinansē no valsts budžeta vai ES kohēzijas fondiem.
- Šīm reformu un investīciju virzienam būtu jāietver pasākumus, kas radītu “sniega bumbas” efektu, lai palielinātu elektrisko transportlīdzekļu īpatsvaru Latvijā. Starp šiem pasākumiem vajadzētu ietvert **labvēlīgāku apstākļu radīšanu elektrisko autotransportlīdzekļu iegādei, izmantojot fiskālo politiku (iegādes dotācijas rūpīgi izvēlētām mērķauditorijām, tādejādi mazinot nevienlīdzību un panākot vislielāko atdevi emisiju samazinājumā, nodokļu samazināšana un/vai metāllūžņu shēmas), kā arī atbalstu uzlādes staciju izveidei daudzdzīvokļu namu un sabiedrisko ēku tuvumā un (netiešo) subsīdiu pārtraukšanu fosilajam autotransportam.** Uzlādes infrastruktūras izveide elektromobiļu masveida ieviešanai prasīs daudz laika, tāpēc nevajadzētu pieļaut kavēšanos ar šiem ieguldījumiem. Uzlādes punktu izveide sniegs arī papildu darbu elektroinstalācijas uzņēmumiem - nozarei, kuras apgrozījums COVID-19 pandēmijas dēļ ir samazinājies.

Ekonomika ir jāpadara konkurētspējīgāka, samazinot sociālekonomiskās izmaksas, ko rada Zaļais kurss. Plānā lielam uzsvaram būtu jābūt gan uz nevienlīdzības, gan SEG emisiju samazināšanu. Mēs ierosinām virzīties uz tādu videi draudzīga transporta sistēmu, kas **neatstāj malā nevienu**. Reforma ir nepieciešama, lai pamazām atteiktos no fosilās degvielas izmantošanas un aizstātu novecojošos autotransportlīdzekļus, kas galvenokārt pieder privātpersonām, ar videi draudzīgiem, kā arī tiktu būtiski uzlabota videi draudzīga sabiedriskā transporta pieejamība un ērtums. Bez tam Latvijā ir jāuzlabo telpiskā plānošana, lai samazinātu lieku mobilitāti, un jāattīsta nemotorizētais transports un mikromobilitāte, kas ļautu būtiski samazināt transporta radītās slodzes vidē.

2) Reformu un investīciju virziens 1.2. Energoefektivitātes uzlabošana

- Ir zināms, ka atjaunojot Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2030. gadam, plānā izvirzītais mērķis atjaunot vismaz 2000 daudzdzīvokļu ēkas tiks palielināts līdz 3000. Tas nozīmē, ka finansējums, kas pašlaik paredzēts šim mērķim no ES daudzgadu budžeta (370 ēkas) un ANP (182 ēkas), atjaunotu tikai 18,4% no 3000 ēkām. Mums ir nopietnas bažas, ka mērķis līdz 2030. gadam atjaunot 3000 daudzdzīvokļu ēkas, netiks sasniegts, ja finansējums šim mērķim paliks pašreizējā līmenī un netiks rasti citi apjomīgi finansēšanas mehānismi. Tajā pašā laikā finansējums publiskā sektora ēku atjaunošanai joprojām ir augsts (54,9 miljoni eiro) salīdzinājumā ar daudzdzīvokļu māju finansējumu (36,63 miljoni eiro), neskatoties uz to, ka valstij un pašvaldībām ir daudz vieglāk aizņemties līdzekļus šādiem mērķiem, nekā tas ir daudzdzīvokļu māju iedzīvotāju biedrībām. Tāpēc mēs uzskatām, ka būtu ievērojami jāpaaugstina pieejamais finansējums energoefektivitātes paaugstināšanai daudzdzīvokļu mājās.

- Iepriekšminētais ir svarīgi ne tikai klimata neitralitātes sasniegšanas kontekstā, bet arī enerģētiskās nabadzības mazināšanai, kas joprojām ir nopietna problēma, kas jārisina. Šim nolūkam ir svarīgi, lai granta daļa no visām renovācijas izmaksām būtu pietiekami augsta, lai tiktu atjaunotas arī tās daudzdzīvokļu ēkas, kurās dzīvo mazāk turīgā iedzīvotāju daļa. Ja tas netiks īstenots, tikai turīgā iedzīvotāju daļa varēs atļauties pieteikt finansējumu, tādējādi vēl vairāk palielinot nevienlīdzību sabiedrībā.
- Turklāt, tā kā finansējums energoefektivitātes pasākumiem ir ierobežots, ir svarīgi nodrošināt pēc iespējas lielāku investīciju atdevi. Mēs uzsvēram nepieciešamību pēc skaidras saiknes starp investīcijām un ietaupīto enerģiju. Tādējādi ierosinām, ka tikai tie projekti, kas pēc renovācijas dos vismaz 30% enerģijas ietaupījumu, būtu atbilstīgi atbalsta saņemšanai.
- Pašreizējā šī reformu un investīciju virziena versijā trūkst reformējošu elementu. Lai paātrinātu energoefektivitātes uzlabošanas dzīvojamo māju sektorā (pat bez ES fondu un mehānismu finansiāla atbalsta), jāiekļauj pasākumi, kas novērstu administratīvos šķēršļus. Piemēram, izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas atvieglotu kolektīvo lēmumu pieņemšanu par ēkas atjaunošanu tajās dzīvojamās ēkās, kas nav sadalītas dzīvokļu īpašumos, kā arī plaši ieviešot individuālus siltuma skaitītājus daudzdzīvokļu mājās, lai uzlabotu enerģijas taupīšanas paradumus.
- Centralizētās siltumapgādes sistēmas uzlabošanā ir liels potenciāls SEG emisiju samazināšanai³, tādēļ ir būtiski arī šim sektoram atvēlēt investīcijas, īpašu uzsvāri liekot uz energoefektivitātes uzlabošanu, jaunu pieslēgumu veicināšanu un AER īpatsvara vairošanu siltumapgādē, veicinot tieši nulles emisiju tehnoloģijas (siltumsūkņi, saules kolektori) un uzkrāšanas tehnoloģijas (uzglabāšanas tvertnes, elektriskās baterijas).
- Mēs ierosinām paplašināt šo reformu un investīciju virzienu ar mērķtiecīgāku atbalstu AER palielināšanai kopējā enerģijas bilanci un iekļaut tādas reformas kā:
  - Subsīdiu izskaušana fosilo energoresursu izmantošanā, lai nodrošinātu klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu;
  - Atjaunojamās enerģijas neto norēķinu sistēmas uzlabošana, tarifus mainot uz motivējošākiem, kā arī rodot iespēju nevalstiskām organizācijām - iedzīvotāju kopienām - izmantot neto norēķinu sistēmu un pārdot par biržas cenām pāri palikušo, uzreiz neizmanto elektroenerģiju (tādējādi veicinot enerģētikas kopienas attīstību un individuālo ražojošo patērētāju aktivitāti);
  - Administratīva risinājuma rašana, lai daudzdzīvokļu māju iedzīvotāji varētu kolektīvi uzstādīt un izmantot saules enerģijas tehnoloģijas;
  - Jautājuma atrisināšana par viena īpašnieka vairāku īpašumu pieslēgumu apvienošanu, lai vienā īpašumā izbūvēts mikrogenerators

³ Centralizētā siltumapgāde - ES investīciju nozīme: [Centralizeta_siltumapgade_ES_investiciju_nozime.pdf](#) ([zalabriviba.lv](#))

varētu tikt izmantots arī citos šim pašam īpašniekam piederošos īpašumos.

- o Būtisku labumu nestu arī citu administratīvo pasākumu identificēšana un ieviešana, kas veicinātu vēja un saules enerģijas attīstības straujāku tempu, kas Latvijā vēl ir ļoti lēns.

3) Reformu un investīciju virziens 1.3. Pielāgošanās klimata pārmaiņām

- Uzskatām, ka **investīcija 1.3.1.1.i. “Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai”**, kurā iecerēts būvēt jaunas ugunsdzēsības stacijas (pat tad, ja šīs ēkas atbilst pasīvās mājas kritērijiem), neatbilst šī finanšu instrumenta būtībai un mērķim radīt tālejošas pozitīvas ietekmes un veicināt ekonomisko atveseļošanos. Šie pasākumi būtu jāfinansē, izmantojot valsts budžetu vai ES kohēzijas fondu.
- **Investīcija 1.3.1.2.i. “Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā, t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana” (ANP punkti 24, 98, 180 - 189)**. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību (turpmāk “Putnu direktīva”), Padomes Direktīvai 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (turpmāk “Biotopu direktīva”) un Ramsāres konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” nosaka dalībvalstu pienākumu nodrošināt aizsargājamo mitrzemju, tajā skaitā palieņu pļavu un purvu biotopu, saglabāšanu un labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanu. Eiropas Savienība dažādu fondu (piemēram, LIFE programmas) ietvaros iedala līdzekļus meliorēto platību un iztaisnoto upju posmu atjaunošanai, saldūdeņu biotopu atjaunošanai. Tāpēc darbības, kas saistītas ar meliorāciju bieži ir pretrunā ES dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas politikai sauszemes un ūdeņu ekosistēmās. Tāpat mitrzemēm un purvu biotopiem ir būtiska loma oglekļa piesaistē. Tāpēc jebkādas meliorācijas aktivitātes ir rūpīgi izvērtējamas klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības kontekstā. Lai arī ANP (189) punkts ietver vispārīgu atrunu, ka pretplūdu aizsardzības pasākumi nekaitēs ekosistēmām un bioloģiskajai daudzveidībai, uzskatām, ka šī investīcija ANP ietvaros nav atbalstāma.
- **Investīcija 1.3.1.3.i. “Ieguldījumi CO₂ piesaistē un mežu noturības veicināšanā - neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, meža ieaudzēšana, jaunaudžu kopšana” (ANP punkti 23, 52, 99, 190 - 197)**. Šī investīcija un ar to saistītie pasākumi neatbilst SEG emisiju samazināšanas mērķiem, rada nopietnus draudus bioloģiskajai daudzveidībai un ANP ietvaros nav atbalstāma, jo:
  - Neproduktīvo mežaudžu aizstāšana un jaunaudžu kopšana ir saimnieciska rakstura pasākumi, kura mērķis ir palielināt mežaudžu ekonomisko vērtību. Tas galvenokārt atspoguļo zemes īpašnieku intereses, kurām, mūsdiā, nevajadzētu būt ANP sastāvdaļai un

veicama pēc zemes īpašnieka ieskatiem ar privātiem finanšu resursiem. Jaunaudžu kopšana visbiežāk tiek veikta pēc kailcirtes. Savukārt, kailcirte rada ievērojamas CO₂ emisijas un negatīvi ietekmē bioloģisko daudzveidību. Tādējādi pasākums kopumā veicina **videi un dabai kaitīgas mežsaimniecības modeļa subsidētu uzturēšanu**, kā arī rada tiešus draudus **bioloģiskajai daudzveidībai, jo tiek izcirstas bioloģiski vērtīgās mežaudzes, t.sk. ES nozīmes meža dzīvotnes.**

- Vecās mežaudzes ir nozīmīgi Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi un Eiropas nozīmes aizsargājamo sugu dzīvotnes. Tāpēc šādas investīcijas iekļaušana ANP nav atbalstāma un ir pretrunā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību, Padomes Direktīvai 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, Sugu un biotopu aizsardzības likumam un Latvijas starptautiskajām saistībām bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā.
  - Investīcijā paredzētie pasākumi nodrošinātu ilgtermiņa CO₂ absorbciju no atmosfēras tikai tad, ja nocirstā koksne tiktu izmantota tikai būvmateriāliem un mēbelēm. Tādu garantiju nav, ka koksne netiks izmantota darbībām, kuru rezultātā absorbētais CO₂ ātrāk atgriezīsies atmosfērā.
  - Ņemot vērā Eiropas nozīmes pļavu biotopu nelabvēlīgo aizsardzības stāvokli Latvijā, jaunu mežu ieaudzēšana ir rūpīgi izvērtējams pasākums, kas Latvijas apstākļos nav atbalstāms ANP ietvaros.
- Eiropas Komisijas Vadlīnijās ANP izstrādei uzsvērtā **nepieciešamība panākt to, ka ANP veicinās ES vides mērķu sasniegšanu, un uzsvērtā veselīgu ekosistēmu, t.sk. mežu, mitrzemju, purvu un piekrastes teritoriju, aizsardzības un atjaunošanas nepieciešamība.** ANP jāveicina dabas kapitāla vairošanu. ES Dalībvalstīm jāizmanto kvalitatīva pieeja, raksturojot to, kā ANP veicinās ES mērķu sasniegšanu, t.sk. attiecībā uz bioloģisko daudzveidību. EK norāda, ka darbības, kas vērstas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un atjaunošanu palīdz sasniegt plašu ietekmi, gan attiecībā uz oglekļa piesaisti, noturību pret klimata pārmaiņām un slimībām, un veicinot ilgtspējīgu lauku attīstību. EK Vadlīnijās minēti tādi ANP iekļaujamo darbību piemēri kā Natura 2000 tīkla attīstība un apsaimniekošana, sugu un biotopu aizsardzība un atjaunošana, pesticīdu izmantošanas samazināšana, invazīvo sugu apkarošana, infrastruktūras uzlabošana aizsargājamās dabas teritorijās, investīcijas dabas tūrismā, pilsētu “zaļināšana”, kā arī zaļās vai zilās infrastruktūras izveide.
  - Uzsverot nepieciešamību visu ANP aktivitāšu kontekstā ietvert bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas komponenti, lūdzam paredzēt ANP investīcijas un atbalsta pasākumus sekojošām aktivitātēm:
    - 1) Natura2000 tīkla attīstībai un apsaimniekošanai un Natura2000, konektivitātes nodrošināšanai,
    - 2) Eiropas nozīmes biotopu, Eiropas nozīmes aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanai, uzturēšanai un kvalitātes uzlabošanai;
    - 3) Mitrzemju izveidei un atjaunošana, ūdensteču atjaunošanai;

- 4) Degradēto teritoriju atjaunošanai, veidojot jaunas dabas teritorijas;
  - 5) Invazīvo sugu apkarošanai, iesaistot pašvaldības atbalsta pasākumu izstrādē un ieviešanā;
  - 6) Privāto zemju ilgtspējīgas apsaimniekošanas veicināšanai;
  - 7) Jaunas dabas tūrisma infrastruktūras būvniecībai un esošās infrastruktūras objektu attīstībai Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijās Natura2000 un ārpus tām;
  - 8) Dabas tūrisma attīstībai un atbalstam Latvijas kā dabas tūrisma galamērķa atpazīstamības veicināšanai.
- Vēršam uzmanību uz to, ka daļai no augstākminētajiem bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumiem to īstenošanai būtu iespējams piemērot brīvprātīgas "Maksājumi par ekosistēmu pakalpojumiem" (angļu val. - *Payments for Ecosystem Services*) sistēmas pieeju Latvijā. Sekojot EK vadlīnijām par reformu-orientētu pieeju investīcijām ANP izstrādē, rosinām izmantot pieejamos ANM līdzekļus, lai Latvijā ieviestu **brīvprātīgu sistēmu maksājumiem par ekosistēmu pakalpojumiem (angļu val. - *Payments for Ecosystem Services*)**. Šāds mehānisms nodrošina to, ka uzņēmējiem ir dota iespēja veikt brīvprātīgas iemaksas klimata pārmaiņu mazināšanas kvotu sistēmā, un līdzekļi savukārt tiek novirzīti zemes īpašniekiem, pašvaldībām, uzņēmējiem vai NVO, kas īsteno tādus pasākumus, kas mazina klimata ietekmi un atbalsta bioloģisko daudzveidību. Pasākumu klāsts ir katrai valstij specifisks, tie var būt gan mitrzemju atjaunošanas pasākumi CO₂ piesaistes uzlabošanai, gan zaļās infrastruktūras pasākumi klimata noturības uzlabošanai, gan pasākumi invazīvo sugu apkarošanai, gan citi. Šāda inovatīva pieeja tiek izmantota jau virknē ES dalībvalstu, un ANM ietvaros būtu iespējams gan pārņemt pieredzi no citām ES valstīm, gan izstrādāt mehānismu, gan iedzīvināt tā ieviešanu Latvijā. **Šāda mehānisma iedzīvināšana Latvijā būtu inovācija, un tieši atbilstu Eiropas Zaļā Kurša mērķiem un ES Bioloģiskās Daudzveidības stratēģijā 2030 noteiktajiem mērķiem.**

Ar cieņu,

Biedrības Zaļā brīvība valdes priekšsēdētājs Jānis Brizga

Nodibinājuma Pasaules dabas fonds direktors Jānis Rozītis

Nodibinājuma Latvijas Dabas Fonds direktors Ģirts Strazdiņš

Latvijas Ornitoloģijas biedrības valdes priekšsēdētājs Viesturs Ķerus